

חופשה מהגיהנום

עין השטן (גת, תל-אביב; שבדיה), מי סרטיו האחרונים של גאון הקולנוע השבדי אינגמר ברגמן, הוא תרגיל קולנועי, שברגמן עצמו הדביק לו את התואר המוסיקאי רונדו קפריציוזו. נושאו מורכב משני מוטיבים, החוזרים ונשנים בכל סרטי ברגמן — המאבק הנצחי בין טוב ורע ובחינה ביקורית תית של מוסד הנשואין.

זוהי מעין קומדיה, מוגשת בסגנון קליל ומהחל, בנויה לפי המבנה המוסיקאי של רונדו — שלושה פרקים המסתיימים ב"חזרה אל אותו נושא.

התוצאה: תיקון. על בסיס הפתגם האירי, האומר כי צניעותה של אשה כמוה כשעורה בנינו של השטן, בנה ברגמן אגדה ציורית. בגיהנום יושב השטן, פקיד בכיר בחליפה שחורה, ובעינו שעורה. על מנת לסלקה הוא חייב לפגוע בצניעותה של אשה. למטרה זו נבחר דון ז'ואן, גדול המאהבים בהיסטוריה.

מבצע זה של דון ז'ואן, המסתיים בתיקון בין השטן לבין מלאכי השרת, מאפשר שוב לברגמן להרצות את דעותיו הפילוסופיות על מבנה נפשן של הנשים, על נשואין, על בעלים ומאהבים. אלא שהפעם הוא עושה זאת בצורה קלילה ושנונה, מגלה שוב את יכולתו כאמן הקומדיה.

בסופו של דבר אין הוא לועג ומגחך לאיש מגיבוריו: האשה הבוגדת, הכומר הימנים הדוחף את אשתו אל החטא, הבתולה הבלתי-צנועה והמאהב המקצועי — כולם בני-אנוש, הפועלים לפי חוקים שאין להם שליטה עליהם.

יונים בכלוב

ליל אהבה אחר (אוריון, תל-אביב; צרפת) היא קומדיה ריאליסטית המראה עד כמה מסובכת וכמעט בלתי אפשרית היא הבגידה אצל זוגות נשואים בתקופתנו, אפילו בעיר כמו פאריס. לא חלילה משום התחזקות מוסד הנשואין, או ערכי המוסר. אלה הם הכלים הקלים ביותר לניתוק, אך התנאים החיצוניים כובלים עתה פי כמה.

הנה צמד נשואים שנראה כאילו שום דבר לא יעצור בעדם מלהגיע אל הרפתקת האהבים הגדולה, הגנובה. הוא (רוג'ה חא' נין), נשוי ואב לשני ילדים, מושך וציני, שחיי הנשואין הפכו אצלו לשיגרה. היא (פאסקל פטי), צעירה שופעת חיות ורעבה לאהבה, שבעלה (פייר מונזי) מעדיף את השרות הצבאי על שרות חדר-המיטות. קודם לכן לא ראו זה את זה מעולם. אפילו לא חיפשו במתוכנן אחרי הרפתקת הבגידה.

לא בבית-מלון. זמן קצר לפני שנפגשו קנה חא'נין לאשתו החוקית יונים בכלוב. אלא שלא עובר זמן רב והוא מוצא את עצמו במצב של היונים — בכלוב. היונים האנושיות משתוקקים למעט רומנטיקה, אלא שסורגים טכניים ונפשניים מונעים אותה מהם.

תחילה זה מעצור נפשי של הבוגדת, שבגידה בחיק הטבע נראית לה טהורה יותר מאשר במיטת בית-מלון קטן. אחר כך השוטרים המסרידיים את הזוג במכונית, איבוד הדרך, שקיעת המכונית. ליל האהבה חולף עוד בטרם החל. כך מצליח הבמאי, הנרי וארנה, להציג באור מגוחך, כמעט טראגי קומי, חולשה אנושית מקובלת ונפוצה.

משחק מצויין של הצחצח, ומשחק מצויין לא פחות של המצלמה, הנוטלת חלק פעיל בהצגת המאורעות מויות מיוחדות, הופכים אף הם את הסרט מפאסרה ביורית לקרימדיה אנושית מאוד.

תדרין

אלה הסרטים המוצגים בשבוע זה בערי הארץ, אשר העולם הזה ממליץ לדאוגם:

● **הבורה שכונת** (בני-הודיה, תל-אביב; הבירה, ירושלים; מאי, חיפה) — סרטו של זאב הצבילה, איש בית-אלפא, שנהרג בתאונה. מתיחות, בדיחות והרפתקאות, חושפים את האנושים שמאחורי סגנון הפלמ"ח. יוסף צור, יוסף בנאי.

● **אהובי חזור אלי** (הוד, תל-אביב; אורלי, חיפה) — רוק הדסון ודוריס דיי משחקים את משחק החתול והעכבר בין מסדרונות משרדי ממלכת הפירסומה האמריקאית, בקומדיה המצחיקה ביותר שיצרה הוליווד בשנה האחרונה.

הפרחים החווירו בעברית

פרחי הרע (שירים מאת שרל בודלר, תירגם אליהו מייטוס, הוצאת צ'צ'יק) שרל בודלר, נסיך מפורסם ויוצר הזרם הסימבוליסטי בספרות, שבעוד זמנ'מה ימלאו מאה שנים למותו, לא רוה נחת בחייו. האיש הצעיר, שגדל תחת אפטרופסות נוק"ש של אביו החורג, קצין הצבא אופיק, ותחת השגחתה ההיסטרית של אמו, לא הצליח מעולם לחרוג מכלאו הנפשי למרחב של בגרות נפש מלאה. גם שעה שנתקשר, בהיותו בן 20, לאשה, היתה זו יותר שקרי עזה בגיהנום מיני מאשר אהבה במובן המקובל. ז'אן דיואל, המאהבת המולאטית שלו, ששיחקה תפקיד גורלי בחייו, היתה טיפשה וחסרת-לב. אף-על-פי-כן היה המשרי רר קשור אליה כל חייו בעבותות קסם מיני, למרות בגידותיה התכופות, סתירות הכסף וההיתדרדרות המוסרית שלה.

התמוטטותו הפיזית והרוחנית של בודלר, שהיה לרוב גם חסר-פרוטה, הגיעה לממדים כאלה שאיפשרו למשפחתו להשיג עליו צד-אפוסט רופסות בהיותו כבר בן 30.

"אויב החברה". בד בבד עם צרותיו האישיות, נסחף המשורר החיחר והרומנטי גם במערבולת התנגשויות חברתיות, פוליטיות וספרותיות. מעניין שדחקא המשורר הסימי בוליסטי, שיצירתו נועדה בשעתה רק למתי מצט, צידד בשמאל הפוליטי ונטה למהפ"כנים הרפובליקאים של 1848. בצד מסות בנוסח הביטניקים של היום, "על היין ועל החשיש כאמצעים להכפלת האישיות", ערך בודלר את כתבי-העת המהפכני שלום הציבור, שאומנם רק שתי חוברות בודדות שלו ראו אור. אך הוא לא נמנע גם לאחר מכן מהתנגשויות סוערות עם משטר הרוונות הבריטניסטי, שהוקע גם ברישומי הסאטיריים של דומייה.

אולם רוב המערכות הציבוריות של בודלר נשאו אופי ספרותי מובהק. ספרו העיקרי, פרחי הרע, שהיה יצירת חייו, ושהוא הרי ציאו לאור ב-1857, בהיותו בן 36, נאסר על שום "פורנוגרפיה וקילקול מידות". הוג' שה תביעה משפטית נגד המחבר, המו"ל והמדפיס. ההוצאה הוחרמה. על-אף המאבק של ידידיו, שיצאו, לפעמים בהיסוס, נגד ההאשמה, יצאו בודלר ופרחי הרע חייבים בדין. הוא קנס ושישה שירים, שהוגדרו כבלתי מוסריים, הושמטו מתוך הספטים. אך המפורסם בין סופרי צרפת באותה תקופה, ויקטור הוגו, תמך בבודלר בכל הלהט, הן מתוך הגנה על חופש היצירה והן מתוך התנגדות למשטר.

"שחיתות המידות". לקורא בין הי מחצית השניה של המאה-העשרים נראית החלחלה מפרחי הרע מוגזמת לא מעט. אפי לו בית-שיר כמו: אבל בין פנתרים, תנים, כלבות הציד, / אפעים ועקרים, קלפים ו עוזניות, / בין תפלצות נובחות, / צורחות והומיות — / ביבר-שחיתותינו, של שיקוף ומיט — אינו נראה היום כשיא הנועה.

תיאור כמו:

וכן זרועה, רגלה וגם שוקה, מותנה, מורקו כמו בשמן וכברבור נפתל, הופיעו לעיני חדה, שאננה;

בטנה, שזיה, אשכולות-נפני הללו... — אינו נראה לנו כשיא הפורנוגרפיה. אך אם אין הקורא של היום מוכה תדהמה למקרא השחיתות של בודלר, הוא יודע להעריך את הגחון האיש והסמלי של יצירתו, שהעשיר את השירה המודרנית, בדומה לחזיונותיו והזיותיו החולניות של אדגר אלן פו, רבו האהוב של מחבר פרחי הרע.

צר רק שהתרגום העברי אינו מוסר בי צורה מדויקת ומשכנעת את רוחו האופיינית של בודלר ואת גחני לשונו העשירה והגמישה.

שורות כמו:

בשל פלאי-המאורות הזוחלים בעמקי שחק, עיני שוב אין רואות ברק אלא זכרי שמשות אורות,

— אינן עשויות לשכנע אותנו רבות בי נימתן המיושנת ("שחק", "רחק"). כבר בפתיחת התרגום צורמות את אוזנינו מלים מסוג "שג", "חלד" (מתחרזות עם שלג), המתרגם הקשיש, אליהו מייטוס, השקיע כאן אמנם מלאכה רבה — אך הכלים הי- לשוניים שאותם הפעיל אינם חדשים וגמישים במידה הרצויה.

הלהקה הפיליפינית

שכבשה את ישראל לפני זמן לא רב — להקת הבלט הפיליפינית — חוזרת למסע כיבוש חדש, ב-24 למאי 1962 בהיכל התרבות בתל-אביב, בערב גדוש של מחול רבגוני ובו השפעות ערב, יהודי, סיני, יפאן, אינדונזיה וספרד. אחד המחולות הוא סוויטה מוסלמית המאחדת את סיפורי אלף לילה ולילה והשוק הפרסי (צילום למעלה). מחול אחר הוא ה"פולקה-בל", זיווג של הפולקה, הוולס והמזורקה, שאף הוא יבוצע על-ידי להקת ה"באיניהאן" — להקת הבלט הפיליפינית (למטה). ששמה הולך לפנייה.

